

Učenje tujih jezikov je škodljivo

Izredni prof. dr. Borut Holcman, Pravna fakulteta UM.

Nemški filozof Friedrich Nietzsche je 1878. leta v svojem delu *Menschliches, Allzumenschliches* (v prevodu Človeško, prečloveško : v spomin [!] Voltairu ob obletnici njegove smrti 30. maja 1778) zapisal misel "Učenje jezikov je [...] škodljivo." V svoji monografiji o Mitih našega časa to poved navaja Umberto Galimberti in jo komentira v razdelku o jezikovni inteligentnosti. Pravi: "[...] jezikovna inteligentnost, za katero besede nimajo globine, temveč površino. Ne gre za vrednostne sodbe, temveč za geometrične razsežnosti, zaradi katerih je globina nekaj vertikalnega, površina pa nekaj horizontalnega. Jezikovna inteligentnost ne prepozna besede v njeni pomenski mnogovrstnosti, zato pa z lahkoto prenese izraz ali besedno zgradbo iz enega jezika v drugega." Obvladovanje jezikov je lahko odlično izhodišče za ocenjevanje posameznikove inteligentnosti, ob tem se postavlja vprašanje, tako Galimberti, ali pri tem jezikoslovca "niti najmanj ne motijo antropološke razlike in zgodovinske okoliščine, zaradi katerih je v Italiji nastal en jezik, v Nemčiji pa čisto drugačen. Prav zaradi te nedovzetnosti lahko ne glede na antropološki naboj in brez občutljivosti za jezike med enim in drugim kulturnim svetom z največjo okretnostjo prestavijo izraz iz enega jezika v drugega, [...]" in nadaljuje, da imajo kljub žaljivemu odnosu do profesorjev jezikov, "svojo težo: katerikoli izraz je mogoče prestaviti iz enega jezika v drugega, če se le ne pogreznemo v brezno pomena in če nas beseda ne ujame v svoje globočine" (Umberto Galimberti, 2011, *Miti našega časa, Mit o inteligentnosti*, Modrijan, Ljubljana, str. 84).

Pravo in jezik v luči izrekov Nietzscheja in Galimbertija zahteva prav jezikovno inteligentnost, ki je sposobna poleg antropoloških in zgodovinskih okoliščin upoštevati še pravno razsežnost kot tisto temeljno razumevanje normiranja v družbenem okolju in kako se je moral prav jezik posameznega kulturnega prostora v določenem zgodovinskem obdobju dokazovati v svetu, kjer je prevladovala latinščina. Schäffer v *Juristische Germanistik* pravi, da "danes njegova materinščina konkurira s svetovnimi jeziki in sicer angleščino, francoščino, španščino in kitajščino. [...] Daleč v 18. stoletje je bila latinščina jezik izobražencev [...] Nemško pravo in nemška pravna znanost, pravniška germanistika (*juristische Germanistik*), sta bili soočeni s podobnimi izzivi, ki jih danes postavlja mednarodni lingvističen prostor, tako so se namreč dialekti oziroma visoka nemščina lingvistično in kulturno potegovali za enakovrednost z latinščino in francoščino, so na podoben način tekmovala partikularna prava oziroma obče domače pravo z rimskim in kanonskim pravom, kakor tudi z langobardskim fevdnim pravom in normativno prevlado." (Frank L. Schäfer, 2008, *Juristische Germanistik*, Frankfurt am Main, str. 1).

In če postavimo v ospredje pravo in ga podredimo jeziku in kulturnemu prostoru, je bilo pravo, če so ga želeli prevajati in ne samo predstavljati iz enega pravnega prostora v drugega

podvrženo močni inkulturaciji. Kako so se tega zavedali? Naj navedem nekaj primerov: Že na začetku 16. stoletja, 1538 zasledimo v listinah Štajerskega deželnega zbora, ko ob ustanovitvi Urada deželskega sodnika zahtevajo, da "so die windische sprach khunen". Zakaj tako, zakaj so deželni stanovi Štajerske sprejeli sklep v zvezi z jezikom in poznavanjem jezika glede na število postopkov v Celju, da deželski sodnik za Spodnji del Štajerske, ker je bilo lokalno prebivalstvo pretežno slovensko govoreče in je bilo vsem jasno, da je mogoče pravico deliti le pod pogojem poznavanja kulturno civilizacijskega okolja razumevanja pravic in odgovornosti (Listina, Štajerski deželni arhiv, Arhiv deželnega zbora, 1538, 15. marec). Ta sklep je zagotovo poznal tudi Trubar, ki je s Cerkovno Ordningo, z javnim dokumentom uzakonil slovenski jezik, se pravi rabo slovenskega jezika je iz sodišča razširil še na uporabo v cerkvi in šoli ("Deželska gosposka je tista, ki je dolžna skrbeti, da se "ta zhloueska shlahta ohrani, da se ne resdei". Temu pa služijo "te praeue Postae, Boshya Modrost, te Praude inu shtraifinge". Za dobro oblast pravi, da je dar božji, za ta hudo pa pravi, da je kakor toča in prepuščena "straifingi"). Ni zaman Kopitar Trubarja označil za Krištofa Kolumba slovenske jezikovne kulture in s tem nosilca humanističnih in Lutrovih pogledov na vlogo jezika v verski izobrazbi in s tem ljudski izobrazbi kot nujno potrebnem za rast narodovih bistvenih značilnosti. Trubar gre tukaj dalje od Lutrovih in Melanchtonovih naziranj o jeziku, saj je jezik razumel kot vseobsegajočo vrednoto, izoblikoval je načelo avtonomnosti jezika (Rajhman, Pravniki 88, Ljubljana, let. 43, 8-10, str. 508-509).

Naslednje mesto zavzema navodilo cesarja Jožefa II., ki je 1763. začel s kartografiranjem celotnega cesarstva za potrebe vojaštva in med drugim vojaškim geodetom dal zapoved, da opišejo vse značilnosti in zapišejo krajevne in jezikovne posebnosti kartografiranih območij – tukaj so še posebej pazili na jezikovne posebnosti.

Zadnji in najpomembnejši med pravili za prevajanje je Razglasilni patent k občnemu državljanskemu zakoniku iz leta 1811, kjer so predvideni prevodi v jezike dežel in določilo pod točko deset pravi, da je "nemško besedilo zakonika izvornik, in po njem naj se presojajo prevodi, prirejeni v raznih deželnih jezikih naših pokrajin." (Patent, 1.6.1811, št. 946, (10)).

Zadnje in že kar sodobno določilo je bilo sprejeto leta 1848 in soglaša z določilom Evropske unije o zagotovilih, da bodo evropske direktive in uredbe pravilno prevedene v domač zakonodajni jezik. Velja pravilo, da so zakonodajna besedila jasna in konsistentna. In to zadevo odlično predstavi Vermeer, ko pravi: Za prevajanje ni glavno merilo izhodiščno besedilo, temveč namen komunikacije in njegova optimalna realizacija v okoliščinah ciljne kulture. (Ria Košak, 2010, Prevajanje pravnih besedil na primerih Slovenščine in Nemščine, Diplomsko delo, 8).